

ESI Bülteni 2/2015
10 Mart 2015

VIZESİZ SEYAHAT - TÜRKİYE İÇİN KIRMIZI ALARM

Sevgili Dostlar,

16 Aralık 2013 tarihinde Türkiye ve AB arasında vize serbestleşmesi süreci başladı. Vatandaşlarının Schengen ülkelerine vizesiz seyahat edebilmeleri için Türkiye sınır yönetimini iyileştirmek, uluslararası standartlara uygun bir sığınma sistemine sahip olmak, insan haklarına saygı göstermek ve yasadışı göçle etkin bir şekilde mücadele etmek zorunda. Bütün bu şartlar [vize yol haritasında](#) belirtiliyor.

Sürecin başladığı 2013 yılında, [dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan](#) ve [dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu](#) Türk vatandaşlarının en geç 2017 ortalarında Avrupa'ya vizesiz seyahat edeceğini açıklamışlardı. Çok yakın bir tarihte, 08 Mart 2015'te ise, [Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu](#) Türk işadamlarına vizesiz seyahate 2.5 – 3 yıllık bir süre kaldığını teyit etti.

Başbakan Ahmet Davutoğlu ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan

Ancak, 2013'ten bugüne Türkiye'deki gidişat vize serbestleşmesinin daha çok uzun bir süre bir hayal olarak kalacağını gösteriyor.

20 Ekim 2014'te Avrupa Komisyonu'nun ilk ilerleme raporu [[Report on progress by Turkey in fulfilling the requirements of its visa liberalisation roadmap](#); [Türkiye ile Vize Serbestleşmesine İlişkin Yol Haritası Birinci Değerlendirme Raporu](#)] yayınlandı. ESI bu rapordan yola çıkarak [ilerlemelere dair bir değerlendirme çizelgesi](#) hazırladı.

Bu çizelgede [vize yol haritasında](#) yer alan 72 kriter listelenirken, her kritere Türkiye'nin uyum seviyesi hakkında Komisyon tarafından yapılan değerlendirme de yansıtılıyor. Komisyon'a göre 27 kriterde Türkiye, ya "uyum sağlamaktan çok uzakta" ya da "uyum yolunda kayda değer herhangi bir olumlu gelişme göstermiyor."

İlerleme Sağlanmayan Bazı Önemli Kriterler

AB üyesi ülkelerle imzalanan geri kabul anlaşmalarından doğan sorumlulukları yerine getirmek
AB ile Türkiye arasındaki geri kabul anlaşmasının tüm şartlarını hayata geçirmek ve uygulamalara dair sağlam bir sicil sahip olmak
Pasaport numuneleri, vize formları ve sahte belgelere dair bilgileri AB ile paylaşmak; belge güvenliği konusunda işbirliği yapmak
Komşu olduğu AB üyesi ülkeler ile -özellikle sınır yönetimi konusunda- işbirliği içinde bulunmak
EUROPOL ile bir Operasyonel İşbirliği Anlaşması imzalamak ve hayata geçirmek
İlgili bütün uluslararası veri korunması sözleşmelerini imzalamak, onaylamak ve hayata geçirmek
Şahsî verilerin korunması hakkında AB standartlarına uygun bir mevzuat kabul etmek ve hayata geçirmek
İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni imzalamak ve onaylamak; hem bu sözleşmeye hem de insan ticaretinin önlenmesi, insan tacirleri hakkında kanunî takip yapılması ve kurbanlara koruma ve destek sağlanmasına yönelik AB müktesebâdına uygun bir mevzuat kabul etmek ve hayata geçirmek
İnsan ticareti kurbanlarının makûl şartlarda karşılanıp korunmasını sağlayacak ve bu kişilerin toplum ve çalışma hayatı ile yeniden bütünleşmesine imkân verecek uygun altyapı ve kaynakları sunmak
Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı, AB müktesebâdı ve AB üyesi ülkelerindeki uygulamalar doğrultusunda bir yandan örgütlü suç ve terörizme dair yürürlükteki kanunî çerçeveyi, diğer yandan da mahkemeler, güvenlik güçleri ve diğer kolluk kuvvetlerinin yaklaşımlarını, özgürlük ve güvenlik hakkı, âdil yargılanma hakkı ve ifâde, toplantı ve dernek kurma özgürlüklerini uygulamada teminat altına alacak şekilde gözden geçirmek

[AB ile bir geri kabul anlaşmasının](#) imzalanması Türkiye ile vize serbestleşmesi sürecinin başlatılmasının koşuluydu. Bu anlaşma ancak 01 Ekim 2014'te yürürlüğe girdi.

Anlaşmaya göre Türkiye üç yıllık bir geçiş döneminin ardından 01 Ekim 2017 tarihi itibarı ile AB sınırlarına Türkiye üzerinden giriş yaptıkları kanıtlanan *üçüncü ülke* vatandaşı düzensiz göçmenleri geri kabul etmek zorunda kalacak. AB söz konusu anlaşmanın uygulanması hususunda Türkiye'den *sağlam bir sicil* bekliyor. Yalnız, başlangıç tarihi olarak Ekim 2017'nin belirlenmiş olması nedeni ile, vizesiz seyahatin gerçeğe dönüşmesinin çok uzun bir zaman alacağı aşikâr.

Daha vahim olan ise, 2014 boyunca AB üyesi devletlerle var olan geri kabul anlaşmalarının uygulanmasına Ankara'nın verdiği önem ve gösterdiği özenin önceki yıllara nazaran azalmış

bulunması. [Türkiye-Yunanistan Geri Kabul Anlaşması](#) 2002'den beri yürürlükte. 2014'te yani vize serbestleşmesi sürecinin ilk yılında Yunanistan'ın geri kabulünü talep ettiği düzensiz göçmen sayısı 9,700. Bunların sadece 470'ine Türkiye'den olumlu yanıt verilmiş. Sayı hem çok az hem de önceki yıllara oranla daha düşük. En sonunda, ülkeye gerçekten geri dönenlerin sayısı ise 6!

Bağlayıcılığı bulunan bir metnin tam anlamıyla uygulanmasına Ankara tarafından set çekilmesi, Türkiye'nin 1.6 milyon Suriyeli mülteciyi ağırladığı gerçeği ile beraber düşünüldüğünde oldukça şaşırtıcı oluyor. Yunanistan tarafından geri gönderilen bir kaç bin mültecinin önemli bir fark yaratmayacağı ortada...

Yunanistan-Türkiye Geri Kabul Anlaşması – 2012-2014 Uygulamaları

	Talep Sayısı	Onay Sayısı	Geri Kabul Edilen Sayısı
2012:	20,464	823	113
2013:	3,741	370	35
2014:	9,619	470	6

Keza, şahsî verilerin korunması konusu da incelenmeye değer. AB standartları ile uyumlu bir şahsî verilerin korunması kanunu en önemli kriterlerden biri. Amaç, çevrimiçi alışveriş yapma veya banka hesabı açma sırasında, ya da polis veya yargı ile muhatap olunan durumlarda şahsî verilerin korunması. Veri koruma mevzuatı olmaz ise, bu tür bilgiler herkesin eline geçebilir.

Türk parlamentosunda görüşmeleri devam eden ve yakın bir tarihte oylanması beklenen ilgili yasa tasarısı [AB standartları ile uyumlu değil](#). Hayatî önemi haiz Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun bağımsızlığı tartışmalı. Emniyet ve istihbârat görevlilerine kanun uygulanmıyor. Avrupa Komisyonu bu noktalara Türkiye'nin dikkatini çekti ancak olumlu bir karşılık almadı.

İçinde bulunulan durum emniyet alanında işbirliğine de menfî etki ediyor. Hukukî açıdan, EUROPOL (AB'nin polis teşkilatı) ve EUROJUST (AB'nin adlî makâmları arasındaki işbirliği ağı) kişisel verileri AB standartlarına uygun koruyan bir mevzuata sahip olmayan ülkelerle şahsî veri paylaşımında bulunması mümkün değil. Birçok AB üyesi devlet de benzer mevzuata sahip. Bu nedenle Türkiye, AB ajansları ile işbirliğine yönelik anlaşma yapamıyor.

[AB Komisyonu yetkilileri ile ESI'nin İstanbul'da düzenlediği vize brifingi](#)

Türkiye, Vize ve İnsan Hakları

Üçüncü bir örnek, insan hakları konusunda yol haritasının içerdiği şartlar. En önemli şartlardan biri:

“Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı, AB müktesebâtı ve AB üyesi ülkelerindeki uygulamalar doğrultusunda, bir yandan **örgütlü suç ve terörizme dair yürürlükteki kanunî çerçeveyi**, diğer yandan da mahkemeler, güvenlik güçleri ve diğer kolluk kuvvetlerinin yaklaşımlarını, özgürlük ve güvenlik hakkı, **âdil yargılanma hakkı ve ifade, toplantı ve dernek kurma özgürlüklerini uygulamada teminat altına alacak şekilde gözden geçirmek.**”

Komisyon'un Ekim 2014 raporunda, Türkiye'nin bu kritere “uyum yolunda kayda değer herhangi bir olumlu gelişme göstermediğini” yazıyor. Örneğin, henüz “emniyet mensupları tarafından işlenen suçları soruşturmakla görevli bağımsız ve tarafsız bir kurum oluşturulmuş değil.” (Bakınız: [Türkiye ile Vizesiz Seyahat: Öncelikli Eylem Konuları](#), Aralık 2014).

Komisyon'un Ankara'ya tavsiyesi, Mart 2014'te Bakanlar Kurulu'nda kabul edilen [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi \(AİHS\) İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planı](#)'nın hayata geçirilmesi.

2014 yılında Türkiye, Rusya'nın ardından, [Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından aleyhine verilen 94 karar ile AİHS'i en fazla ihlâl eden ülkeler sıralamasında ikinciydi](#). İhlâli tespit edilen hak ve özgürlükler şunlar: özgürlük ve güvenlik hakkı (45 karar), âdil yargılanma hakkı (31 karar), ifade özgürlüğü (24 karar).

İnsan hakları konusu vize serbestleşmesi için önem arz ediyor. AB ülkeleri vize engelinin kalkmasının ardından, olumlu yanıt vermek zorunda kalacakları bir sığınma talebi dalgası ile karşı karşıya kalmak istemiyorlar. 2014 yılında AB'den sığınma talebinde bulunan Türk

vatandaşlarının sayısı 5,000. AB sığınma makâmlarının aynı yıl içinde neticelendirdiği başvuru sayısı 4,600. Haklarında Türkiye’de yasal takibât endişesi veya ciddi zarar riski bulunması nedeni ile uluslararası koruma verilenlerin sayısı 760. Olumlu yanıt oranı %17.

Bu oran, Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT) tarafından veri toplanmaya başlandığı tarihten bu yana Türk vatandaşları için en yüksek oran. 2014 verilerine göre Türkiye, Azerbaycan (%16) ve Ukrayna (%16) gibi ülkelerden daha kötü, Pakistan (%19) ve Mısır (%21) gibi ülkelere ise yakın bir konumda.

Türkiye’nin 2017 itibarı ile vatandaşları için AB’ye vizesiz seyahat imkânı sunabilmesi için, kırmızı alarma veren konuları öncelikle çözmesi gerekiyor. Şu ana kadar bu yönde bir emâre yok. Zaman ise hızla ilerliyor.

Daha fazla bilgi için, İnternet sitemizde yer alan [Türkiye - Avrupa Vaadi](#) bölümünü ziyaret edebilirsiniz. Ayrıca bültenin ekinde yer alan istatistiklere de dikkatinizi çekmek isteriz.

Saygılarımla,

Gerald Knaus

Tavsiye ettiğimiz ek kaynaklar:

- [Türkiye ile Vize Serbestleşmesi Yol Haritası: Değerlendirme Çizelgesi](#) (Aralık 2014)
- Komisyon raporundan alıntılar: [Türkiye ile Vizesiz Seyahat: Öncelikli Eylem Konuları](#) (Aralık 2014) (İngilizce)
- [Avrupa Komisyonu, Türkiye’nin Vize Serbestleşmesi Yol Haritası Şartlarını Yerine Getirmesi Hakkında İlerleme Raporu - Ekim 2014](#) (İngilizce) – [İktisadî Kalkınma Vakfı tarafından yapılan Türkçe tercüme](#)
- ESI’nin vize ve “Erasmus nesli” ile ilgili raporu: [Türk Öğrenciler, Tecrit ve Erasmus Sorunsalı](#) (24 Temmuz 2014)
- İKV Dergisi, Gerald Knaus ve Alexandra Stiglmayer, [“Türkiye'nin Geri Kabul Anlaşmasından Korkmaması İçin Sekiz Neden”](#) (15 Haziran 2014)
- [Güven ve Seyahat. Türklerin Vize Külfetini Hafifletecek Beş Adım](#) (24 Şubat 2014) (İngilizce)
- ESI raporu: [Vize Kördüğümünü Çözmek – Türkler Avrupa'ya Nasıl Serbestçe Seyahat Edebilir?](#) (21 Mayıs 2013)

Şaşırtıcı Bulgular – Sığınma ve Geri Kabule Dair Çarpıcı Tablolar

İlk Derecede Sığınma Kabul Oranları – AB 2014

	Toplam Karar Sayısı	Cenevre Sözleşmesi Mülteci Statüsü	İkincil Koruma	Kabul Oranı (Mülteci Statüsü+ İkincil Koruma)
Suriye	69,810	35,760	29,575	%94
Eritre	15,885	9,675	4,275	%88
Irak	10,585	4,980	1,960	%66
İran	8,685	4,730	230	%57
Somali	9,415	2,175	3,180	%57
Afganistan	17,845	4,970	4,235	%52
Libya	1,335	405	130	%40
Belarus	470	100	30	%28
Rusya	12,355	2,275	405	%22
Çin	5,110	1,060	60	%22
Kazakistan	570	100	25	%22
Mısır	2,895	510	85	%21
Pakistan	15,810	1,980	1,065	%19
Türkiye	4,590	585	175	%17
Azerbaycan	2,225	340	10	%16
Ukrayna	2,985	105	365	%16
Lübnan	885	85	35	%14
Moldova	170	10	10	%12
Fas	1,835	120	35	%8.4
Ermenistan	3,900	200	95	%7.6
Bangladeş	7,370	410	80	%6.6
Cezayir	2,995	110	85	%6.5
Arnavutluk	13,390	215	560	%5.8
Kosova	13,220	440	290	%5.5
Tunus	1,450	40	35	%5.2
Gürcistan	6,145	180	70	%4.1
Bosna	7,210	155	55	%2.9
Hindistan	1,695	25	20	%2.7
Karadağ	1,355	5	20	%1.8
Sırbistan	22,085	260	55	%1.4
Makedonya	8,195	30	15	%0.5

Kaynak: Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat), 09 Mart 2015 tarihinde erişilmiştir. Avusturya'ya ait veriler dâhil değildir.

2014 Yılında Avrupa Birliği'ne Sığınma Talebinde Bulunanların Ükelere Göre Dağılımları

İlk 30 Ülke

Ülke	Sığınma Talebi Sayısı
1. Suriye	115,060
2. Eritre	36,880
3. Afganistan	36,230
4. Kosova	35,970
5. Sırbistan	30,450
6. Pakistan	21,525
7. Irak	20,225
8. Nijerya	19,280
9. Rusya	17,685
10. Arnavutluk	16,740
11. Somali	15,745
12. Ukrayna	13,585
13. Mali	12,885
14. Bangladeş	11,530
15. Gambiya	11,415
16. Bosna Hersek	10,475
17. Makedonya	10,170
18. İran	10,145
19. Gürcistan	8,140
20. Dem. Kongo	7,020
21. Senegal	6,405
22. Gine	6,220
23. Cezayir	6,140
24. Sudan	6,130
25. Ermenistan	5,340
26. Sri Lanka	5,295
27. Türkiye	4,960
28. Çin	4,955
29. Gana	4,090
30. Fas	3,960
TOPLAM	598,755

Kaynak: Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat), 09 Mart 2015 tarihinde erişilmiştir. Avusturya'ya ait veriler dâhil değildir.

Yunanistan'ın Türkiye Tarafından Geri Kabulünü Talep Ettiği (Takriben Tamamı Üçüncü Ülke Vatandaşlarından Oluşan) Düzensiz Göçmenlere Dair Tablo

Yıl	Yunanistan Tarafından Türkiye'ye Geri Kabulü Talep Edilen Göçmen Sayısı	Türkiye Tarafından Geri Kabulü Onaylanan Göçmen Sayısı	Geri Kabul Onay Oranı	Gerçekleşen Geri Kabul Sayısı
2002	8,470	926	%11	745
2003	5,380	1,002	%19	374
2004	4,026	256	%6.4	119
2005	2,087	330	%16	152
2006	2,251	456	%20	127
2007	7,728	1,452	%19	423
2008	26,516	3,020	%11	230
2009	16,123	974	%6	283
2010	10,198	1,457	%14	501
2011	18,758	1,552	%8.3	730
2012	20,464	823	%4	113
2013	3,741	370	%9.9	35
2014	9,691	470	%4.8	6
TOPLAM	135,433	13,088	%10	3,838

Kaynak: Yunan Emniyet Teşkilâtı

AB'de Uluslararası Korumaya Dair Terimler

Mülteci statüsü (zulüm) en yüksek seviyede uluslararası koruma sağlar. AB'nin sığınma alanındaki mevzuatı, 1951 BM Cenevre Sözleşmesine ve onun 1967 tarihli protokolüne dayanıyor. Bu doğrultuda AB üyesi devletler, [kendi ülkelerinde “ırkı, dini, tabiiyeti, siyasî düşüncesi veya belli bir toplumsal gruba mensubiyetinden dolayı zulme uğramaktan haklı sebeplerle korkan”](#) üçüncü ülke vatandaşlarına mülteci statüsü vermek zorunda.

İkincil koruma (ciddi zarar riski) ülkelerinde “ciddi zarar riski” ile karşı karşıya bulunmakla beraber BM'nin mülteci tanımındaki şartlara uymayanlara sağlanan koruma. İlgili [AB yönergesi](#) “ciddi zararı” şöyle tanımlıyor: "(a) ölüm cezası veya idam; veya (b) başvuran kişinin menşe ülkede işkence görmesi veya insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz kalması; ya da (c) uluslararası veya ülke içi silahlı çatışma durumlarında ayırım gözetmeyen şiddet nedeni ile bir sivilin hayatının ciddi ve bireysel tehdit altında olması.”

İnsanî nedenlerle verilen barınma: Bazı sığınmacıların [“uluslararası koruma sebepleri haricinde, sadece o ülkenin takdirine göre merhamet gerektiren durumlarda veya insanî](#)

[nedenlerle](#)” bir AB ülkesinde kalmasına izin verilebilir. Bu statünün tanınması, ilgili AB ülkesinin takdirinde olduğu için, konu her ülkenin ulusal mevzuatına tâbi. İnsanî nedenlerle barınma çoğunlukla kendi ülkesinde tedavisi imkânsız bir tıbbî sorundan muzdarip kişilere veriliyor. Bu “barınma” türü ile ilgili, sığınma makâmlarının dışında başka makâmlar yetkili olduğu gerekçesi ile birçok AB üyesi devlet (Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, Fransa, İrlanda, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Portekiz ve Slovenya) bilgi paylaşmıyor.

İlk derecede, sığınma başvuruları idarî kurumlarca değerlendiriliyor. Reddedilen sığınmacıların ikinci derecede, yani mahkeme önünde, karara itiraz hakkı bulunuyor.